Dnro 001/81/2016

Heikki Taulu 8.11.2016

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen keskiviikkona 9.11.2016 klo 11.30

HE 209/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä työsopimuslain 13 luvun 6 §:n muuttamisesta ja 1 luvun 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Akava kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa otsikon asiassa.

Kokeilu (JTYPL 4 luku sekä TSL)

Työkokeilun käyttötavan määräaikainen laajentaminen voisi hyvin toimiessaan lisätä työllistymisen mahdollisuuksia. Esityksen mukaan TE-toimisto voisi eräiden edellytysten täyttyessä ohjata henkilöasiakkaan työkokeiluun työpaikalle soveltuvuuden arvioimiseksi

TSL 1 luvun 4 § koeaikasäännöstä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että JTYPL:n 4 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun työkokeilun kesto vähennetään koeajasta, jos työsuhde kokeilun jälkeen syntyy. Akava kannattaa lämpimästi esitystä tältä osin. Koeajalla ja kyseisellä työkokeilulla on sama tarkoitus eli selvittää työntekijän soveltuvuutta työhön, joten on tarkoituksenmukaista, että työkokeilun aika vähennetään koeajasta.

Ehdotus TSL:n 13 luvun 6 pykälän 2 momentista on aiemmin ollut määräaikaisesti voimassa. Se säädettiin määräaikaiseksi, koska haluttiin varmistaa, ettei väärinkäytöksiä syntyisi. Akavan tietoon ei kuitenkaan ole tullut pelättyjä väärinkäytöksiä tai siihen liittyviä erityisiä epäkohtia. Näin ollen Akava ei vastusta esitystä.

Akava pitää uudentyyppisen työkokeilun edellytyksenä sitä, että työnantajalla tosiasiallisesti on työkokeilun mukaista työtä tarjolla, työkokeilu on vapaaehtoinen ja se perustuu työnantajan ja työntekijän yhteiseen tahtoon. Työntekijän oikeusasema, työturvallisuus ja vakuutusturva työkokeilun ajalta pitää varmistaa.

Kokeilulla voi joillakin epätyypillisiä työsuhteita suosivilla aloilla olla sellaisia epätoivottavia seurauksia, että se vääristää palkkatyön ja palkatta tehdyn työn välistä suhdetta ja johtaa epätoivottuun kehitykseen työn teettämisestä ilman asianmukaista korvausta.

Omaehtoinen opiskelu (JTYPL 6 luku)

Esitys poistaa laista yliopistossa suoritettavan tutkintotavoitteisen opiskelun tukemista koskevat erilliset säännökset. Asiaa perustellaan selkeyttämisellä ja muutoksen ei kuvata vaikeuttavan opiskelun tukemisen edellytyksiä. Erikseen todetaan, että pitkäkestoista opiskelua ei edelleenkään tuettaisi työttömyysetuudella. Akava on huolestunut muutoksesta ja esityksen perusteluista. Lainsäädäntöä muutettaessa tätä voidaan tulkita nimenomaisesti tiukennukseksi yliopisto-opintojen osalta.

TE-toimistojen harkintavallan kapeuttamisen sijaan on TE-toimistojen mahdollistettava yhä laajempi mahdollisuus tukea omaehtoista korkeakouluopintojen opiskelua työttömyysetuudella. Työnhakijan oman arvion tulisi saada tärkeämpi asema tehtäessä päätöksiä opintojen tukemisesta.

Lain 6 luvun 3 §:n muutosesitys on peruttava ja lain 6 luvun 3 pykälään on edelleen kirjattava poikkeamismahdollisuus: ”*Ellei erityisestä syystä muuta johdu*, tässä luvussa säädettyä sovelletaan työnhakijan aiemmin harjoittamiin opintoihin vain, jos opintojen todisteellisesta keskeytymisestä on vähintään yksi vuosi.” Ehdotettu muutos rajaisi pois mahdollisuuden poiketa aiempien opintojen keskeytymiskriteeristä. Yksilölliset tilanteet on voitava huomioida tarveharkinnassa, kuten tähän asti on voitu tehdä. Esitetty muutos muuttaa Akavan näkemyksen mukaan lain sisältöä.

Akavan mielestä jatkossakin tulee olla mahdollisuus myöntää erityisestä syystä tukea myös uusien tai keskeytymättömien yliopisto-opintojen suorittamiseen. Opintojen loppuun saattaminen on oltava pääsääntöisesti mahdollista. Tutkinnon loppuun suorittaminen on aina tärkeää, vaikka työura ei olisikaan tutkinnon suorittamisen alalta.

Opintojen keskeytyksessä oloon esitetty tiukentava muutos (6 luku, 5 §) on opiskelijoiden näkökulmasta joissakin tapauksissa heikennys, eikä Akava voi sitä kannattaa. Jatkossa opintojen tukemisen keskeytyksen saisi vain niissä tilanteissa, joissa keskeyttämiselle on pätevä syy.

Palkkatuki (JTYPL 7 luku)

Akava suhtautuu epäillen 3 § 3 mom 1 kohdan työnantajaa koskevien rajoitteiden poistamiseen. Säännösten poistaminen ei saisi johtaa siihen, että irtisanottujen työntekijöiden töitä korvaamaan otetaan työkokeilijoita/palkkatuettuja työntekijöitä.

Akava kannattaa muuten palkkatukeen esitettyjä muutoksia. Pidämme myös viisaana sitä lain perusteluissa esille tuotua ajattelua, että pitkäaikaistyöttömyyttä yritetään palkkatuen keinoin ehkäistä aikaisempaa useammin jo ennen 12 kuukauden työttömyysajan täyttymistä.

Lain perusteluissa todetaan, että alle 12 kuukautta työttömänä olleen palkkatuen myöntämisen edellytyksenä on lähtökohtaisesti profilointityökalun avulla tehty arvio siitä, että henkilöllä on riski pitkittyvään työttömyyteen. On tärkeää, että TE-toimistossa voidaan tehdä inhimilliseen arviointiin perustuva myönteinen päätös palkkatuesta niissäkin tapauksissa, joissa profilointi ei ennusta työttömyyden pitkittymistä. Tämä tuodaan esille lain perusteluissa.

Näemme riskin siinä, että profilointityökalu liian helposti tulkitsisi korkean koulutuksen automaattisesti takaavan työllistymisen, eli ennustaisi korkeakoulutetun pitkäaikaistyöttömyysriskin alakanttiin. Riskin toteutuessa tarpeettoman moni korkeakoulutettu jää ilman palkkatukea ja saattaa ajautua pitkäaikaistyöttömyyteen. Profiloinnin paikkansapitävyyttä onkin tarkasteltava riittävän usein, jotta kyseisen kaltaiset mahdolliset systemaattiset virheet saadaan korjattua. Nykyään jo useampi kuin joka kolmas korkeakoulutettu työtön on ollut työttömänä yli 12 kuukautta. Pitkäaikaistyöttömyys on siis todellinen riski koulutustasosta riippumatta.

Starttiraha (JTYPL 8 luku)

Starttirahaa voitaisiin esityksen mukaan myöntää yrittäjäksi ryhtyvien lisäksi myös niissä tapauksissa, joissa sivutoiminen yrittäjä laajentaa yritystoimintaansa päätoimiseksi. Samoin starttirahaa olisi mahdollista saada niissä tilanteissa, joissa yrittäjäksi ryhtyvän pääasiallinen toimeksiantaja olisi hänen aikaisempi työnantaja. Akava kannattaa näitä esityksiä, joilla starttirahan käyttömahdollisuuksia laajennetaan.

Starttirahakauden enimmäispituus lyhenee esityksen mukaan 18 kuukaudesta 12 kuukauteen. Lisäksi starttirahan lisäosasta luovutaan eli starttirahan maksimisuuruus pienenee. Vaikka yli vuoden pituista starttirahaa on käytetty vain harvoin, saattaa se kuitenkin joissakin tilanteissa olla ratkaisevan tärkeä lisä yritystoiminnan jatkumiselle. Myös starttirahan myöntäminen jatkossa kaikissa tapauksissa peruspäivärahan tasoisena voi joissakin tapauksissa olla huono kannustin yrittäjäksi ryhtymiseen.

Liikkuvuusavustus (JTYPL 10 luku ja TTL 8 luku)

Esityksen mukaan uudella liikkuvuusavustuksella korvataan aikaisemmat matka-avustus ja muuttokustannusten korvaus, joilla tuetaan alueellista liikkuvuutta. Akava kannattaa esitettyä muutosta, joka selkeyttää ja yksinkertaistaa tukijärjestelmää.

Palkkatuen ja starttirahan rahoitus (JTYPL 12 luku)

Osa palkkatuen ja starttirahan rahoituksesta tulee esityksen mukaan jatkossa työttömyysetuusmäärärahoista. Uusi määräaikainen rahoitusmalli on Akavan näkemyksen mukaan kannatettava kokeilu.

Lyhytkestoinen työ yrittäjänä (TTL 2 luku)

Ehdotuksen mukaan työnhakijalla olisi oikeus soviteltuun työttömyysetuuteen, jos hänen päätoiminen työllistymisensä yritystoiminnassa kestää enintään kaksi viikkoa. Yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuutta ei enää selvitettäisi lyhytkestoisten yrittäjänä tehtävien työjaksojen osalta. Esityksellä halutaan kannustaa työttömiä ottamaan vastaan työ- ja virkasuhteessa tehtävän työn lisäksi toimeksiantosuhteessa tehtävää työtä.

Akava näkee muutoksen tarkoituksen epävarmuuden vähentämisestä ja kannustamisesta toimeksiantosuhteiden vastaanottamiseen hyvänä. Säännös voi helpottaa joissain tapaukissa lain toimeenpanoa ja henkilöiden työskentelyä toimeksiantosuhteissa. Tällaisissa sopimussuhteissa henkilön työllistyminen on selvästi sidottu sopimuksiin ja niiden voimassaoloaikaan. Tällainen toiminta vastaa enemmänkin työsuhteista työtä ehdoiltaan kuin varsinaista yritystoimintaa.

Akava on kuitenkin huolestunut, että muutoksella voi olla myös ei-toivottavia vaikutuksia kuten toimeksiantosuhteiden pätkiminen ja työttömyysturvan monimutkaisuuden lisääntyminen. Lisäksi se voi sekoittaa vakiintuneen toimintatavan esimerkiksi oy-/ay-/ky -muodoissa. Nykysäännöstön mukaan yritystoiminnan ja samanaikaisen palkkatyön kautta nämä henkilöt voivat osoittaa yritystoimintansa sivutoimisuuden, jolloin he voivat työttömänä jatkaa yritystoimintaansa.

Akavan näkemyksen mukaan ehdotettua säännöstä ei tule nyt toteuttaa vaan lähtökohtana tulee olla kokonaisuuden arviointi. Akava on esittänyt, että työttömyysturvalain sivutoimisen yrittäjyyden määritelmä ja sen mahdolliset vaihtelevat tulkinnat käydään pikaisesti läpi ja arvioidaan, onko olemassa vaihtoehtoista tapaa ratkaista ongelmat. Parhaillaan on käynnissä TEM:n asettamien selvityshenkilöiden Maria Löfgrenin ja Harri Hellstenin työ, jossa selvitetään laajemmin itsensä työllistäjien työttömyysturvaa. Työn määräaika on 14.12.2016. On perusteltua odottaa selvitystyön valmistuminen ja harkita kokonaisuus sen jälkeen.

Akava ry:n puolesta

Heikki Taulu
ekonomisti

Rautatieläisenkatu 6 puh. 020 7489 400
00520 Helsinki www.akava.fi

Akava